

Folkets røst

Så skete det igen. Den 12. juni forkastede et knebent flertal af de irske vælgere en EU-traktat. Nejstemmerne udgjorde 53 pct. mod jastemmernes 47 pct. – af de afgivne stemmer. Men kun 53 pct. af vælgerne havde rejst sig fra sofaen og stemt. Det betyder, at ratifikationen af Lissabontraktaten, resultatet af 27 regeringers forberedelser, forhandlinger og kompromisvilje, blev stoppet af blot 28 pct. af de irske vælgere.

De 28 pct. ville ikke have været nok i Danmark, hvor der skal mindst 30 pct. af de stemmeberettigede til at vælte et regeringsforslag ved en folkeafstemning. Men resultatet var dog mindre grotesk end resultatet af den (første) irske folkeafstemning om Nice-traktaten den 7. juni 2001. Den blev forkastet af 19 pct., som udgjorde et knebent flertal af de kun 35 pct. afgivne stemmer.

På den baggrund er det på sin plads at spørge, hvorfor så få irere stemmer, og hvorfor et knebent flertal af disse få stemmer nej. Og det er netop hvad det irske udenrigsministerium har ladet et analyseinstitut spørge 2.101 irske vælgere om den sidste uge i juli.

Resultatet af undersøgelsen blev

offentliggjort den 10. september, og her er i al korthed nogle af de væsentligste konklusioner.

Som årsag til at de ikke har stemt, nævner 46 pct. mangel på information, eller at sagen er for indviklet, mens 10 pct. nævner manglende interesse. Som årsag til at stemme nej nævner 45 pct. af nejsigerne manglende information, viden eller forståelse. Sammenlagt siger altså 39 pct. af vælgerne, at informationen har været for dårlig, eller at sagen er for indviklet, eller at den ikke interesserer dem. Af disse 39 pct. valgte så to tredjedele at blive hjemme og en tredjedel at stemme nej.

Til de 39 pct. kan man måske lægge de 10 pct. som stemte ja, fordi andre rådede dem til det (22 pct. af jasigerne). Omkring halvdelen af vælgerne har altså taget stilling uden konkret viden, forståelse eller interesse. Kun 26 pct. af nejsigerne nævner specifikt Lissabontraktaten, herunder fx en frygt for, at Irland tvinges til at hæve virksomhedsskatten, at Irlands neutralitet vil blive anfægtet og irske mænd blive værnepligtige i en EU-hær, at Irland vil blive tvunget til at slække på sin abortlovgivning, og at Irland vil miste indflydelse ved ikke at have en perma-

nent kommissær. 16 pct. mener, at Irland i EU vil miste magt, uafhængighed og identitet. Og endelig er der 20 pct. af nejsigerne, som bare ikke bryder sig om afstemningsprocessen og/eller regeringen og/eller politikerne.

Det ser altså ud til, at kun 7 pct. af de irske vælgere har stemt nej på grund af specifik modstand mod Lisabon-traktaten, nemlig 26 pct. af de 28 pct. af vælgerne, som stemte nej. Og modstanden bunder til en vis grad i manglende forståelse af, hvad traktaten indebærer.

Hvad stiller man op i den situation? Vi repeterer lige den bredere baggrund i Irland. Før det blev medlem af EF i 1973 samtidig med Storbritannien og Danmark, var det et af Europas fattigste lande, dybt afhængigt af Storbritannien og med yderst begrænset indflydelse.

Siden da har Irland i nettooverførsler fra EU modtaget ca. 450 mia. kr., og Irlands BNP pr. capita er steget fra godt 60 pct. af gennemsnittet i EF til godt 140 pct. af gennemsnittet i EU, kun overgået af Luxembourg. Irland har rejst sig politisk, har haft betydelig indflydelse i EF/EU og rystet komplekserne over for Storbritannien af sig, og irske og britiske regeringer samarbejder gnidningsfrit, fx om løsninger på de nordiske problemer. Alt sammen fuldkommen utænkeligt for 35 år siden. Det kan mange ældre vælgere godt huske, men mange unge kan ikke.

Irland er dog et af de allermest EU-positive medlemslande. Selv blandt nejsigerne og sofavælgerne mener næsten to tredjedele, at EU-medlemskabet er godt for Irland. Det samme mener 91 pct. af jasigerne, og et ja blev anbefalet af både regeringen og oppositionen (minus det gamle IRA-parti Sinn Fein), af ledende fagforeningsfolk, forretningsfolk og akademikere. Der skulle altså være noget at bygge på, når de irske vælgere på et eller andet tidspunkt bliver bedt om at tage stilling igen.

Men det bliver op ad bakke. Det er svært at skabe forståelse for en reform af, hvordan EU fungerer, hvis vælgerne ikke aner, hvordan beslutningerne træffes og føres ud i livet i dag. Men især de unge har ikke megen appetit på mere information, og kun yderst få siger, at de vil bruge tid og kræfter på at sætte sig ind i detaljerne. Undersøgelsen konkluderer, at information om EU skal være virkelig enkel, klar og let tilgængelig. Dokumenter med bare en smule tæt og svær tekst vil ikke generere megen begejstring.

Inden vi i Danmark skrider til folkeafstemning(-er) om de undtagelser, der ser ud til at skulle sætte os længere og længere ud på et sidespor med mere og mere reduceret indflydelse på forhold, der angår os, vil det nok være nyttigt for danske politikere at studere den irske undersøgelse nærmere, trods forskellene mellem vore to lande.

NOTER I MARGINEN

Vi bør også fortsætte debatten om, hvor demokratisk det egentlig er at en traktat, der er forhandlet frem som det bedst opnåelige kompromis mellem 27 demokratisk valgte regeringer, kunne væltes af 28 pct. af de irske vælgere, hvoraf tilsyneladende kun de 7 pct. havde noget konkret imod traktaten.

Der er mange gode grunde til, at vi ikke har direkte, men repræsentativt demokrati. Blandt de vigtigste er, at rigtig mange vælgere ved folkeafstemninger om komplicerede spørgsmål ikke forstår, hvad der stemmes om og derfor stemmer nej eller stemmer om noget helt andet eller bliver væk.

En vej frem er at begrænse antallet af folkeafstemninger så meget, som det enkelte lands forfatning giver mulighed for. En anden er at gøre spørgsmålet, der skal stemmes om, så enkelt som overhovedet muligt.

En tredje vej kunne være at stramme kravet til vælgerne. Der bør simpelthen kræves mere til at stoppe et forslag fremsat af en demokratisk valgt regering bakket op af et flertal i parlamentet. Den irske forfatning kræver blot deltagelse af en tredjedel af vælgerne og et flertal for nej. Det vil sige, at 17 pct. nejstemmer kan være nok. Den danske grundlov kræver dog som nævnt, at nejstemmerne skal udgøre mindst 30 pct. af de stemmeberettigede.

Men ville det ikke være rimeligt at stramme kravet til 50 pct.? Hvis vælgerne virkelig mener det alvorligt, må de op af sofaen og hen og stemme imod. Ellers bør regeringens forslag stå ved magt.

Klaus Carsten Pedersen er direktør i Det Udenrigspolitiske Selskab.